

ПРОБЛЕМА ВІЙНИ ТА МИРУ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Сотник Ж. Г., Майстрок М. О., Романова В. І.

ВСТУП

Сучасна архітектура світової безпеки зазнала фундаментальних трансформацій внаслідок повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України. У цих екстремальних умовах переосмисленню підлягають усі сфери суспільного життя, зокрема й фізична культура та спорт. Довгий час у міжнародному дискурсі панувала ідеологія «спорту поза політикою», проте події останніх років довели, що спорт є невід'ємною частиною глобальних геополітичних процесів. Сьогодні він виступає потужним інструментом «м'якої сили», засобом санкційного тиску на агресора та майданчиком для гуманітарної дипломатії¹

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового аналізу того, як спортивна спільнота реагує на виклики війни. В умовах українського виміру спорт став засобом національної ідентифікації та мобілізації ресурсів для підтримки армії та цивільного населення². Особливої уваги потребує роль студентської молоді, яка, будучи найбільш динамічною соціальною групою, активно інтегрує спортивні заходи у волонтерський рух, формуючи нову парадигму спортивного патріотизму³.

Дослідження проблем війни та миру через призму спорту дозволяє не лише зафіксувати історичні події, а й розробити дієві механізми використання фізичної культури для реабілітації постраждалих, консолідації суспільства та просування інтересів України на міжнародній арені⁴.

¹ Ніколайчук Г., Андрущенко М. Спорт поза політикою. Київ: Саміт-книга, 2024. 296 с.

² Приступа Є., Семенова Н., Гілета О. Теоретичний аналіз проблеми реінтеграції ветеранів війни засобами фізичної культури і спорту. Науковий дискурс у фізичному вихованні і спорті. 2025. № 2. С. 25–31

³ Завацька Л., Ільків О., Завацька К., Коваль В., Сніжко Діяльність українських спортсменів під час російської агресії. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2023. № 3. .

⁴ Cherniia K., Krieger J. Ukrainian Athletes as Autonomous Agents of National Resistance: The Alternative Front. The International Spectator. 2026. Vol. 61, No. 2. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03932729.2026.2679995#abstract> (дата звернення: 20.06.2026)

1. Історичний досвід спортивної дипломатії у питаннях війни та миру

Феномен «Екехейрії» (грец. ἐκεχειρία – «утримання рук») виник як відповідь на постійні міжусобні війни грецьких полісів. Згідно з працями відомої української дослідниці олімпійського спорту Марії Булатової угода про священне перемир'я була укладена у 884 р. до н.е. між царем Еліди Іфітом, законодавцем Спарти Лікургом та тираном Піси Клеосфеном. Текст цієї угоди був викарбуваний на бронзовому диску, який зберігався в храмі Гери в Олімпії⁵.

Це була не просто формальна домовленість, а релігійно-правовий акт. Порушення перемир'я вважалося святотатством проти Зевса Олімпійського. Історичні джерела свідчать, що протягом місяця до початку Ігор, під час їх проведення та місяця після, будь-які військові дії на території Еліди заборонялися, а атлети та глядачі отримували право безпечного проходу через ворожі території. Як зазначає Володимир Платонов у фундаментальній праці «Олімпійський спорт», Екехейрія стала першим в історії людства прикладом міжнародного гуманітарного права, де спорт виступив гарантом безпеки.

Відродження Олімпійських ігор наприкінці XIX століття було тісно пов'язане з ідеями пацифізму. П'єр де Кубертен у своїй праці «Олімпійські мемуари» наголошував: «Спорт повинен сприяти зміцненню миру»⁶. Його концепція полягала в тому, що чесна конкуренція на спортивній арені має замінити криваві зіткнення на полях боїв.

Проте XX століття кинуло виклик цій ідеї. Перша та Друга світові війни призвели до скасування Ігор (1916, 1940, 1944 рр.)⁷. Цей період є трагічним доказом того, що агресія здатна руйнувати олімпійські ідеали. Водночас, саме після Другої світової війни Олімпійський рух став розглядатися як інструмент відновлення діалогу між народами⁸.

Офіційне відродження традиції перемир'я на міжнародному рівні відбулося у 1992 році за ініціативи МОК. У 1993 році Генеральна Асамблея ООН одноставно ухвалила Резолюцію №48/11. Це стало

⁵ Булатова М. М. Олімпійське перемир'я: історія і сучасність. Проблеми та перспективи олімпійського руху в XXI столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 22–23 вересня 2022 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 24–27.

⁶ Coubertin P. de. Olympic memoirs. Lausanne : International Olympic Committee, 1989. Olympic World Library. URL: <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/70377/olympic-memoirs-by-pierre-de-coubertin> (дата звернення: 15.06.2026).

⁷ Toohey K., Veal A. The Olympic Games: A Social Science Perspective. Wallingford: CABI, 2007. 347 p.

⁸ Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух: історія і сучасність. Київ, 2021. 640 с.

історичним моментом, коли олімпійські принципи були інтегровані в систему міжнародного права.

Створення Міжнародного фонду олімпійського перемир'я (IOTF) у липні 2000 року в Лозанні (Швейцарія) стало ключовим кроком Міжнародного олімпійського комітету (МОК) на шляху до перетворення олімпізму на дієвий інструмент глобальної миротворчості. Фонд був заснований з ініціативи тодішнього президента МОК Хуана Антоніо Самаранча як відповідь на виклики збройних конфліктів кінця XX століття (зокрема, війни на Балканах)⁹.

Фонд є неприбутковою організацією, діяльність якої спрямована на підтримку Олімпійського перемир'я (Екехейрії) та просування культури миру через спорт. У статутних документах IOTF зазначено, що його місія – ініціювати дипломатичні заходи для припинення воєнних дій під час Олімпійських ігор. Одночасно з Фондом у співпраці з урядом Греції було створено Міжнародний центр олімпійського перемир'я зі штаб-квартирою в Афінах та офісом у Лозанні. Це дозволило перевести ідею перемир'я з площини абстрактних закликів у площину конкретних проєктів.

Починаючи з Олімпіади в Афінах (2004), IOTF ініціював традицію підписання «Стіни олімпійського перемир'я» у селищі атлетів. Керівники держав, атлети та офіційні особи залишають свої підписи як зобов'язання сприяти миру. Це інституційне підтвердження того, що олімпізм є дипломатичною місією, яка об'єднує понад 200 національних олімпійських комітетів. Фонд тісно співпрацює з Генеральною Асамблеєю ООН. Саме завдяки лобіюванню IOTF кожні два роки (перед літніми та зимовими Іграми) ООН ухвалює резолюцію, що закликає всі країни-члени дотримуватися перемир'я.

У контексті війни в Україні діяльність Фонду та Центру перемир'я набула нового значення. У 2022 році МОК вперше в сучасній історії виступив із жорстким осудом порушення олімпійського перемир'я з боку РФ, що призвело до впровадження санкцій (відсторонення від змагань, заборона прапора та гімну). Це доводить, що Фонд олімпійського перемир'я сьогодні є не просто формальністю, а інституцією, що стоїть на захисті міжнародного порядку¹⁰.

Кейс Сідней-2000: «Перемога людства». Церемонія відкриття Літніх Олімпійських ігор у Сідней (15 вересня 2000 року) увійшла в історію як

⁹ Launch of the International Olympic Truce Centre. Olympic News. – Athens, 24 July 2000. URL: <https://www.olympics.com/ioc/news/launch-of-the-international-olympic-truce-centre>. (дата звернення: 15.06.2026).

¹⁰ IOC strongly condemns the breach of the Olympic Truce. International Olympic Committee: official website. 24 February 2022. URL: <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-strongly-condemns-the-breach-of-the-olympic-truce> (дата звернення: 15.06.2026).

один із найбільш емоційних моментів олімпізму. Вперше після Корейської війни (1950–1953) делегації Північної (КНДР) та Південної Кореї пройшли стадіоном як єдина команда. 180 атлетів обох країн крокували під «Прапором Об'єднання» (біле полотнище з блакитним силуетом Корейського півострова). Їх супроводжували двоє прапорonosців – по одному від кожної сторони. Офіційний журнал Міжнародного олімпійського комітету «Olympic Review» присвятив цій події розлогі матеріали, де проходження корейців було названо «перемогою людства над політичними розбіжностями»¹¹.

Видання підкреслювало, що олімпійська арена стала єдиним місцем на планеті, де дві ворогуючі держави змогли продемонструвати єдність. Цей крок став результатом тривалих переговорів за посередництва МОК та тодішнього президента організації Хуана Антоніо Самаранча. Подія заклала фундамент для подальшого діалогу між Сеулом та Пхеньяном у гуманітарній сфері.

Кейс Пхьончхан-2018: «Спортивна деескалація». Через 18 років, на фоні гострої ядерної кризи в регіоні, Зимові Олімпійські ігри в Пхьончхані стали майданчиком для чергового дипломатичного прориву, який науковці називають «спортивною деескалацією». У Пхьончхані країни пішли ще далі – була створена єдина жіноча збірна з хокею. Це був перший випадок в історії Олімпіад, коли атлети двох країн виступали як одна команда в рамках одного виду спорту. «Пхьончханська модель» довела, що спільна участь у великих спортивних заходах здатна розрядити атмосферу навіть у кроці від прямого воєнного конфлікту. Олімпіада-2018 відкрила шлях до першого за багато років міжкорейського саміту, що підтверджує, коли спорт може бути прелюдією до реальних мирних домовленостей¹².

Проблематика «Спорту поза політикою» в контексті війни в Україні.

Сучасні українські науковці у своїх останніх публікаціях 2022–2024 років вказують на кризу традиційної концепції перемир'я¹³. Повномасштабна агресія росії, яка розпочалася одразу після

¹¹ Joint Korean Olympic flag at the 2000 Olympic games. URL: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/kr@oly2k.html> (дата звернення: 15.06.2026).

¹² Olympic Declaration on the Korean Peninsula. International Olympic Committee: official website. 20 January 2018. URL: <https://olympics.com> (дата звернення: 15.06.2026).

¹³ Булатова М. М. Олімпійське перемир'я: історія і сучасність. Проблеми та перспективи олімпійського руху в ХХІ столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 22–23 вересня 2022 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 24–27.

завершення Зимової Олімпіади в Пекіні та під час Паралімпійських ігор, стала грубим порушенням олімпійської хартії¹⁴.

У сучасному світі спорт давно перестав бути лише ареною для фізичних досягнень. Як зазначають автори книги «Спорт поза політикою», він перетворився на стратегічний ресурс «м'якої сили» (soft power). Саме тому ідея створення спеціалізованого Інституту спортивних дипломатів є не просто актуальною, а критично необхідною для держав, що прагнуть зміцнити свій авторитет на міжнародній арені.

Чому це важливо?

1. *Просування національних інтересів.* Спортивні дипломати – це фахівці, які здатні інтегрувати інтереси держави у світовий спортивний рух. Вони працюють над тим, щоб голос країни був почутий у МОК, міжнародних федераціях та оргкомітетах великих турнірів.

2. *Протидія гібридним загрозам.* В умовах війни спорт часто використовується агресором для відбілювання репутації. Професійні дипломати від спорту мають інструменти, щоб ефективно аргументувати необхідність санкцій, не допуску ворожих атлетів та захисту національного спортивного бренду.

3. *Економічний та іміджевий ефект.* Спортивна дипломатія допомагає залучати інвестиції, виборювати право на проведення чемпіонатів та формувати позитивний образ країни як надійного та прогресивного партнера.

Завдання Інституту:

- підготовка кадрів: навчання атлетів, тренерів та менеджерів основам міжнародного права, етикету та навичкам ведення перемовин;

- аналітична робота: моніторинг політичних настроїв у міжнародних спортивних організаціях та розробка стратегій реагування;

- побудова мережі впливу: створення постійних каналів зв'язку між національними олімпійськими комітетами та міністерствами закордонних справ.

Створення Інституту спортивних дипломатів дозволить перетворити випадкові перемоги на системний вплив. Це перехід від позиції «ми просто беремо участь» до позиції «ми формуємо правила гри».

У контексті сучасної боротьби за справедливість у спорті, офіційна позиція Міжнародного олімпійського комітету (МОК) стала точкою відліку для дискусій про відповідальність агресора.

У 2022 році, реагуючи на порушення росією олімпійських принципів, МОК виступив із заявою, де було наголошено:

¹⁴ Ніколайчук Г., Андрущенко М. Спорт поза політикою. Київ: Саміт-книга, 2024. 296 с.

«Олімпійське перемир'я – це заклик до миру, а не лише формальність». Ця фраза стала ключовим аргументом у тому, що спорт не може залишатися осторонь, коли фундаментальні норми міжнародного права та людського співіснування цинічно руйнуються.

Український вимір нового олімпізму полягає в тому, що сьогодні Україна фактично формує новий, жорсткіший та чесніший вимір олімпійського руху. Основні тези цієї вітчизняної концепції спортивної дипломатії полягають у скасуванні привілеїв для агресора. Спортивна дипломатія – це привілей цивілізованих націй. Країна, яка веде загарбницьку війну, не має права використовувати олімпійські майданчики для легітимізації свого режиму чи пропаганди «м'якої сили».

Україна доводить, що теза «спорт поза політикою» є небезпечною ілюзією, коли атлети агресора є частиною силових структур або публічно підтримують воєнні дії. У новому вимірі олімпізму присутність представників країни-агресора на трибунах чи п'єдесталах вважається наругою над пам'яттю загиблих спортсменів та зруйнованою спортивною інфраструктурою.

На жаль Олімпійські ігри використовувались, як спроба перетворити спорт на ідеальну зброю державної пропаганди. І це підтверджують Олімпійські ігри 1936 року в Берліні. Нацистський режим використав Олімпіаду для легітимізації своєї ідеології та створення оманливої картини «миру і процвітання» перед початком великої війни. Спортивний «white-washing» (відбілювання репутації) мав переконати світ, що Третій Рейх – це гостинна, організована та мирна країна. На час ігор були прибрані антисемітські лозунги та призупинено відкриті переслідування, щоб заспокоїти міжнародну спільноту. Мало хто знає, що естафета Олімпійського вогню не була античною традицією. Її вигадали саме для ігор 1936 року. Це був інструмент зв'язку Третього Рейху з «арійським минулим» Давньої Греції. Цей метод популярний і сьогодні, а саме використання спорту для побудови імперських міфів. Вперше ігри транслювалися на екрани. Фільм Лені Ріфеншталь «Олімпія» встановив стандарти зйомки спорту, де тіло атлета виглядає як частина величного державного механізму.

Таким чином, «Пхьончханська модель» примирення, про яку згадувалося раніше, сьогодні стикається з жорсткою реальністю. Дипломатія через спорт можлива лише тоді, коли всі сторони поважають право на життя та суверенітет. Україна наполягає на тому, що олімпізм має бути не просто святом атлетики, а дієвим механізмом ізоляції тих, хто обирає шлях війни.

Сьогодні аргумент про «спорт поза політикою» розбивається об жорсткі цифри втрат, яких зазнала Україна. Позиція нашої держави є

однозначною: спортивна дипломатія не може бути інструментом примирення з тими, хто цілеспрямовано знищує спорт і життя атлетів.

Можна провести пряму паралель між Берліном-1936 та сучасними кейсами, такими як Сочі-2014 чи ЧС-2018 у РФ. Ніколайчук Г., Андрущенко М. доводять, що стратегія не змінилася: використання спорту для демонстрації сили режиму; прикриття підготовкою до ігор мілітаризації країни; спроба купити лояльність міжнародних чиновників через грандіозні витрати на інфраструктуру. Коли диктатори починають вкладати мільярди у спорт – це часто є сигналом підготовки до агресії, а не до миру. Як і 1936-го, світ часто воліє «не змішувати спорт із політикою», поки не стає занадто пізно.

Трагічна статистика українського спорту (2022–2026). Станом на весну 2026 року офіційні дані підтверджують загибель щонайменше 663 представників української спортивної спільноти. Це люди, які мали захищати честь країни на міжнародних аренах, але були вбиті на фронті або внаслідок ракетних ударів по мирних містах. Російська агресія призвела до пошкодження або повного знищення понад 850 об'єктів спортивної інфраструктури. Серед них: 24 бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки, стадіони, басейни та льодові ацени. Тисячі українських спортсменів сьогодні змушені змінити спортивну форму на військову амуніцію. Серед загиблих – чемпіони світу, Європи та учасники Олімпійських ігор. Україна доводить світові, що справжній олімпізм – це не лише про швидше, вище та сильніше, а насамперед про справедливість та повагу до права на життя.

2. Роль спортсменів у зупиненні сучасної війни

У сучасній політичній науці роль особистості в дипломатії виходить за межі офіційних кабінетів. Спортсмени світового рівня володіють унікальним капіталом, а саме публічною довірою та багатомільйонною аудиторією. Атлет традиційно сприймався як об'єкт державної пропаганди, проте сучасна війна в Україні остаточно закріпила за спортсменом статус активного суб'єкта спортивної дипломатії, здатного впливати на світову безпекову архітектуру.

Спортивна дипломатія через персоналії (personal-based diplomacy) працює швидше за класичні дипломатичні канали. У контексті зупинення війни роль спортсменів реалізується через три основні вектори: інформаційна деокупація, мобілізація ресурсної допомоги, прямий вплив на міжнародні організації.

Інформаційна деокупація розглядається, як використання спортивних майданчиків (пресконференцій, соціальних мереж, інтерв'ю після змагань) для донесення правди про агресію. Коли

топовий атлет, як Олександр Усик чи Андрій Шевченко, звертається до світу, це охоплює сегменти аудиторії, які можуть ігнорувати політичні новини.

Мобілізація ресурсної допомоги – це про створення благодійних фондів та залучення донатів. Спортсмени стають обличчями фандрейзингових платформ (наприклад, UNITED24), перетворюючи свою спортивну славу на реальні ресурси для гуманітарного розмінування, медицини та відновлення.

Прямий вплив на міжнародні організації – це лобювання санкцій проти країни-агресора. Спортсмени виступають не просто як свідки, а як експерти, що пояснюють міжнародним чиновникам зв'язок між російським спортом і воєнною машиною.

Українські спортсмени змінили світову парадигму сприйняття нейтральності.

Відмова від «дипломатії рукоштовань». Відмова Ольги Харлан тиснути руку росіяниці під нейтральним прапором став потужним політичним жестом. Неможливо імітувати нормальність змагань, коли одна сторона знищує іншу. Ці жести змусили міжнародні федерації змінювати застарілі регламенти.

Спортсмени на лінії фронту. Понад 3000 спортсменів змінили спортивні снаряди на зброю. Загибель понад 660 представників галузі стала «чорною книгою» українського спорту, яка є головним аргументом у переговорах про повну ізоляцію агресора. Сама присутність або відсутність таких атлетів на змаганнях є політичним актом, що нагадує світу про ціну війни.

Роль спортсмена в зупиненні війни буде ефективною лише за умови системного підходу. Пропонована концепція «Інституту спортивних дипломатів» передбачає:

- Трансформацію видатних атлетів після завершення кар'єри у професійних аташе.
- Навчання спортсменів інструментам політичного впливу та медіа-комунікацій.
- Створення мережі «спортивних агентів впливу» в ключових штаб-квартирах (МОК, ФІФА, УЄФА) для запобігання поширенню російських наративів.

Роль спортсменів також полягає в інтелектуальній контрпропаганді. Агресор традиційно використовує своїх атлетів для легітимізації режиму. Українські спортсмени та світова спортивна спільнота, що їх підтримує, виконують роль «фільтра», викриваючи зв'язки нейтральних атлетів з силовими структурами РФ (ЦСКА, «Динамо»). Це безпосередньо впливає на зниження воєнної напруги, оскільки

позбавляє агресора можливості отримувати репутаційні дивіденди на міжнародній арені.

У контексті сучасної війни благодійні ініціативи провідних спортсменів стали автономним каналом дипломатії, що дозволяє мобілізувати ресурси поза межами міжурядових угод. Атлети світового масштабу володіють вищим рівнем кредиту довіри, ніж професійні політики, що робить їхні фонди критично ефективними.

Найбільш масштабним прикладом є державна платформа UNITED24, де першими амбасадорами стали представники спорту: Андрій Шевченко та Еліна Світоліна. Через проведення благодійних матчів спортсмени залучають не лише кошти, а й увагу світових еліт та медіа. Це трансформує спортивну подію на політичний мітинг підтримки, де збір коштів на відновлення поєднується з адвокацією безпекових інтересів України. Завдяки спортивним амбасадорам було акумульовано мільйони доларів на напрями «Медична допомога» та «Відбудова України», що прямо корелюється зі зниженням соціальної напруги в зоні конфлікту.

Фонд Олександра Усика (Usyk Foundation) та гуманітарне розмінування демонструє використання статусу абсолютного чемпіона світу для вирішення специфічних воєнних викликів. Під час підготовки до титульних боїв Усик використовує кожен медійну появу для популяризації свого фонду, який фокусується на допомозі ЗСУ та цивільному населенню. Робота фонду в напрямку закупівлі засобів розмінування та підтримки прифронтових громад є прямою участю у подоланні наслідків агресії. Це приклад того, як спортсмен бере на себе функції держави у сферах, де офіційна дипломатія може бути менш гнучкою.

Благодійні турніри «Tennis Plays for Peace» та глобальна солідарність мають світове значення. Еліна Світоліна та її фонд стали драйверами ініціатив у світовому тенісі. Проведення виставкових матчів під егідою великих турнірів дозволяє створювати постійний інформаційний привід про війну в країнах, що географічно віддалені від конфлікту; залучати до допомоги зірок світового спорту (Рафаеля Надаля, Ігу Сьвонтек), що розширює коло підтримки України через їхні фан-бази.

Благодійні фонди спортсменів виконують три ключові функції в системі спортивної дипломатії: компенсаторну, комунікаційну, легітимізаційну.

1. Компенсаторна: заповнюють лакуни в ресурсному забезпеченні гуманітарних потреб.

2. Комунікаційна: утримують тему війни в топі світового порядку денного через «позитивний інфопривід» (допомога, перемога, відбудова).

3. Легітимізаційна: через участь іноземних зірок у фондах українських атлетів відбувається міжнародне визнання справедливості української боротьби.

Атлет у ХХІ столітті – це «дипломат без краватки», чий благодійний фонд є потужнішим інструментом впливу, ніж традиційні ноти протесту.

Благодійні турне провідних українських футбольних клубів «Global Tour for Peace» київського «Динамо» та «Shakhtar Global Tour for Peace» донецького «Шахтаря» стали безпрецедентним прикладом спортивної дипломатії в дії. Ці заходи продемонстрували, як професійний спорт може трансформуватися у потужний інструмент гуманітарного впливу та фінансової мобілізації.

Серія благодійних матчів київського «Динамо» під гаслом «Match for Peace! Stop the War in Ukraine» стала першою масштабною спробою привернути увагу європейської спільноти до війни через футбол. Матчі проти таких клубів, як «Боруссія» (Дортмунд), «Ліон», «Евертон» та «Галатасарай», стали не просто спортивними подіями, а політичними маніфестаціями. Згідно зі звітами, лише матч проти дортмундської «Боруссії» зібрав понад 400 000 євро. Загалом турне дозволило закупити медичне обладнання для українських лікарень та забезпечити потреби дитячих спортивних шкіл, що постраждали від обстрілів.

«Shakhtar Global Tour for Peace» (Шахтар Донецьк). Донецький «Шахтар», який з 2014 року перебуває у статусі клубу-переселенця, використав свій досвід для організації глобального туру з метою збору коштів на платформу UNITED24 та фонд «Shakhtar Social». Кошти, зібрані під час турне, зокрема від продажу квитків та благодійних аукціонів, були спрямовані на гуманітарні потреби, а саме придбання медикаментів, генераторів для соціальних установ та фінансування програм реабілітації для дітей. Кожен матч туру розпочинався з хвилини мовчання за загиблими, а гравці виходили у футболках з назвами міст-героїв України, що підсилювало інформаційний тиск на міжнародну аудиторію.

Кейси «Динамо» та «Шахтаря» доводять, що футбольні клуби в умовах війни виконують роль корпоративних дипломатів. Вони не лише збирають кошти, а й формують стійку міжнародну коаліцію підтримки, де кожен проданий квиток стає внеском у перемогу та відновлення України.

Діяльність спортивних організацій в умовах сучасної війни перейшла з площини суто адміністративного управління у сферу

стратегічної комунікації та кризової дипломатії. Сьогодні українські інституції, такі як Національний олімпійський комітет (НОК) України та Спортивний комітет України, спільно з міжнародними партнерами формують новий етос спортивного руху, де гуманітарні цінності домінують над принципом формальної участі.

Проект «Янголи спорту» – є реквієм та інструмент міжнародного свідчення. Одним із найбільш значущих проєктів, що реалізується Спортивним комітетом України за підтримки НОК. Цей проєкт не лише вшановує пам'ять полеглих, а й слугує критично важливим джерелом даних для міжнародної спільноти. Кожна історія в межах проєкту – це документальне підтвердження того, що війна знищує майбутнє світового спорту. «Янголи спорту» стали фундаментом для аргументації України щодо недопуску атлетів з країн-агресорів. Коли міжнародні федерації обговорюють статус «нейтральності», українська сторона висуває контраргумент у вигляді життєписів загиблих чемпіонів, чие право на змагання було анігільоване фізичним знищенням. Це трансформує суху статистику в потужний емоційний та правовий важіль впливу.

Міжнародна ініціатива «White Card» та її українська трансформація відіграє на міжнародному рівні провідну роль у просуванні ідей миру через спорт. Це організація «Peace and Sport» під патронатом принца Монако Альбера II. Їхня ключова ініціатива – «White Card» (Біла картка), яка традиційно символізує позитивну силу спорту, спрямовану на примирення та інклюзію. У звітах «Peace and Sport» біла картка подається як антитеза червоній та жовтій карткам, що означають покарання. Вона є жестом солідарності та віри у мирне співіснування. Однак в умовах повномасштабної війни в Україні сприйняття цього символу зазнало суттєвої трансформації.

Міністерство молоді та спорту України разом із національними федераціями наголошують на тому, що справжня «Біла картка» сьогодні представляє активну позицію щодо ізоляції тих, хто порушив «Олімпійське перемир'я». Ідеї розбудови миру в українському вимірі трансформувалися у вимогу повного бойкоту російського та білоруського спорту. Згідно з заявами Міністерства, мир неможливий без справедливості, а справедливість у спорті передбачає відсторонення агресора до повного відновлення суверенітету постраждалої держави.

Діяльність українських державних структур спрямована на інституціоналізацію санкційного тиску. Міністерство молоді та спорту України веде системний моніторинг щодо дотримання атлетами-агресорами критеріїв нейтральності, фактично виконуючи функції розвідувально-аналітичного центру для світових федерацій. На відміну від класичного розуміння бойкоту як деструктивного явища, українська

дипломатія інтерпретує його як єдиний спосіб збереження чистоти олімпійського руху. Це відображено у численних заявах та зверненнях до МОК, де наголошується, що присутність представників РФ на іграх девальвує саму сутність ініціатив на кшталт «White Card». Україна закликає міжнародні організації переглянути методики оцінки впливу спорту на мир. Якщо раніше спорт вважався майданчиком для діалогу «над конфліктом», то тепер українська сторона пропонує модель «спорту як запобіжника», де доступ до змагань є винагородою за дотримання міжнародного права.

3. Системна модель підготовки майбутніх фахівців до реалізації спортивної дипломатії в освітньому просторі закладів вищої освіти

У сучасних умовах війни студентська спільнота, яка є найбільш динамічною та медійно активною частиною суспільства, може відігравати ключову роль у міжнародній адвокації миру через спорт. Концепція «Студентська спортивна варта: Дипломатія. Дія. Пам'ять» ґрунтується на принципах «м'якої сили» та цифрової дипломатії й передбачає використання університетських спортивних майданчиків як платформ для міжнародного впливу, збору ресурсів та системного тиску на агресора.

Програма включає чотири блоки:

Цифрова спортивна дипломатія та інтелектуальний супротив. Студенти як «цифрові аборигени» здатні ефективно працювати в інформаційному просторі, створюючи волонтерські групи для моніторингу соціальних мереж іноземних атлетів та запускаючи флешмоби (#NoPeaceNoGame), що персоналізують втрати українського спорту.

Гуманітарно-спортивні івенти. Університетські змагання трансформуються у фандрейзингові платформи, де марафони чи турніри стають інструментом збору коштів на відбудову спортивної інфраструктури та гуманітарне розмінування.

Інституційна адвокація. Студентське самоврядування може виступати як «спортивне посольство», готуючи офіційні звернення до міжнародних організацій та формуючи корпус «Campus Ambassador for Peace» для представлення позиції України на глобальному рівні.

Комеморація. Вшанування пам'яті загиблих студентів-спортсменів через створення «Алеї спортивної слави» та проведення щорічного «Матчу тиші» стає потужним символічним жестом, що формує емоційний вплив на міжнародну аудиторію.

Таким чином, модель «Студентської спортивної варті» поєднує освітні, дипломатичні та меморіальні практики, перетворюючи

студентський спорт на дієвий інструмент глобальної адвокації миру та підтримки України.

Нами розроблений спецкурс *«Спортивна дипломатія в системі олімпійської освіти»*, спрямований на студентів факультетів фізичного виховання, міжнародних відносин, журналістики та права.

Мета курсу: сформувати у здобувачів освіти навички використання спорту як інструменту захисту національних інтересів, адвокації миру та протидії гібридним загрозам.

Структура курсу:

Модуль 1. Генезис олімпійської дипломатії та сучасний контекст Антична Екехейрія, ідеї П'єра де Кубертена, криза нейтральності та аналіз тези «спорт поза політикою».

Модуль 2. Спорт як інструмент «м'якої сили» (Soft Power) Професія спортивного аташе, приклади «white-washing» диктатур, персональна дипломатія атлетів.

Модуль 3. Олімпійська освіта в умовах війни: український вимір Проект «Янголи спорту», принцип Fair Play у політичному вимірі, психологічна реабілітація через олімпійські цінності.

Модуль 4. Практикум: Інструменти студентської спортивної дипломатії Цифрова адвокація, фандрейзинг у спорті, складання офіційних звернень до МОК та міжнародних федерацій.

У рамках курсу може бути передбачена проєктна робота: план благодійного спортивного заходу для підтримки ЗСУ чи відбудови стадіону.; Кейс-стаді щодо аналізу публічних виступів атлетів та підготовка «відкритого листа» з українською позицією; Есе «Майбутнє олімпійського руху: чи можливий мир без справедливості?».

Студенти отримають знання про історію та сучасний контекст спорту, а також стануть активними суб'єктами спортивної дипломатії, здатними протидіяти пропаганді та залучати світ до підтримки України.

ВИСНОВКИ

Сучасний олімпійський рух потребує переходу від формальних закликів до створення реальних механізмів ізоляції тих суб'єктів, які використовують привілеї спортивної дипломатії для прикриття воєнної агресії. Україна в цьому процесі виступає ініціатором оновлення олімпійських стандартів, де право на участь у міжнародних змаганнях є невід'ємним від дотримання глобального миру.

Роль спортсмена в зупиненні сучасної війни вийшла далеко за межі гуманітарних закликів. Сьогодні атлет – це амбасадор національної безпеки. Через механізми спортивної дипломатії вони формують світову коаліцію підтримки, ініціюють ізоляцію економічних і

політичних ресурсів агресора та виступають гарантами того, що воєнні злочини не будуть забуті під прикриттям олімпійських гасел. Модель примирення в сучасних умовах трансформувалася в «українську модель» активного спротиву, де спорт є майданчиком боротьби за існування цивілізаційних цінностей.

Спорт перестав бути лише змаганням. Сьогодні це потужний медійний ресурс. Якщо раніше олімпійське перемир'я означало «скласти зброю на час ігор», то сьогодні український вимір вимагає «використати спорт, щоб зброя агресора замовкла назавжди» через санкції, збори коштів та адвокацію миру.

Системна модель підготовки майбутніх фахівців до реалізації спортивної дипломатії в освітньому просторі закладів вищої освіти поєднує теоретичні, практичні та ціннісні компоненти. Вона базується на концепції «Студентської спортивної варти», що інтегрує цифрову дипломатію, гуманітарно-спортивні ініціативи, інституційну адвокацію та комеморацію. Такий підхід дозволяє студентам не лише засвоїти знання про історію та сучасний контекст спорту, а й стати активними суб'єктами міжнародної комунікації, здатними протидіяти пропаганді та формувати позитивний імідж України у світі.

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячене трансформації ролі фізичної культури та спорту в умовах сучасних глобальних викликів, спричинених повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну. Проблема полягає у кризі традиційної ідеології «спорту поза політикою» та необхідності осмислення спорту як інструмента «м'якої сили», санкційного тиску й гуманітарної дипломатії. У роботі показано, що в українському контексті спорт став засобом національної ідентифікації, мобілізації ресурсів та підтримки армії й цивільного населення. Особливий акцент зроблено на студентській молоді, яка інтегрує спортивні заходи у волонтерський рух і формує нову парадигму спортивного патріотизму. Результати дослідження засвідчують, що спорт перетворився на медійний ресурс і майданчик боротьби за цивілізаційні цінності, а атлети виступають амбасадорами національної безпеки. Запропонована модель «Студентської спортивної варти» поєднує цифрову дипломатію, гуманітарні ініціативи та комеморацію, забезпечуючи підготовку майбутніх фахівців до реалізації спортивної дипломатії. Таким чином, спорт у сучасних умовах стає дієвим механізмом консолідації суспільства, реабілітації постраждалих та просування інтересів України на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Більченко А. Г., Окладна М. Г. Рижкова Ю. А. Спортивна дипломатія як сучасний засіб вирішення міжнародних проблем. *Право та інновації*. № 4 (36). 2021. С. 42–49.
2. Булатова М. М. Олімпійське перемир'я: історія і сучасність. Проблеми та перспективи олімпійського руху в ХХІ столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 22–23 вересня 2022 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 24–27.
3. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух: історія і сучасність. Київ, 2021. 640 с.
4. Завацька Л., Ільків О., Завацька К., Коваль В., Сніжко Діяльність українських спортсменів під час російської агресії. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2023. № 3.
5. Коваленко М. Спортивна дипломатія України як протидія російському впливу в умовах російсько-української війни. Травневі студії: історія, міжнародні відносини: збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2024: історія, археологія та міжнародні відносини в умовах війни». Вип. 9 / за заг. ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 24–26.
6. Кулик С. М. Спорт і дипломатія – у пошуках спільного. Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 14–15 травня 2015 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. Луцьк : ВежаДрук, 2015. С. 176–179.
7. Ніколайчук Г., Андрущенко М. Спорт поза політикою. Київ: Саміт-книга, 2024. 296 с.
8. Приступа Є., Семенова Н., Гілета О. Теоретичний аналіз проблеми реінтеграції ветеранів війни засобами фізичної культури і спорту. *Науковий дискурс у фізичному вихованні і спорті*. 2025. № 2. С. 25–31.
9. Cherniia K., Krieger J. Ukrainian Athletes as Autonomous Agents of National Resistance: The Alternative Front. *The International Spectator*. 2026. Vol. 61, No. 2. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03932729.2026.2679995#abstract> (дата звернення: 20.06.2026).
10. Coubertin P. de. Olympic memoirs. Lausanne : International Olympic Committee, 1989. *Olympic World Library*. URL: <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/70377/olympic-memoirs-by-pierre-de-coubertin> (дата звернення: 15.06.2026).
11. IOC strongly condemns the breach of the Olympic Truce. International Olympic Committee: official website. 24 February 2022. URL:

<https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-strongly-condemns-the-breach-of-the-olympic-truce> (дата звернення: 15.06.2026).

12. Joint Korean Olympic flag at the 2000 Olympic games. Flags of the World. URL: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/kr@oly2k.html> (дата звернення: 15.06.2026).

13. Joint Korean Olympic flag at the 2000 Olympic games. URL: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/kr@oly2k.html> (дата звернення: 15.06.2026).

14. Launch of the International Olympic Truce Centre. Olympic News. – Athens, 24 July 2000. URL: <https://www.olympics.com/ioc/news/launch-of-the-international-olympic-truce-centre>. (дата звернення: 15.06.2026).

15. Olympic Declaration on the Korean Peninsula. International Olympic Committee: official website. 20 January 2018. URL: <https://olympics.com> (дата звернення: 15.06.2026).

16. Toohey K., Veal A. The Olympic Games: A Social Science Perspective. Wallingford: CABI, 2007. 347 p.

Information about the authors:

Sotnyk Zhanna Hryhorivna,

PhD in Physical Education and Sport, Associate Professor,
Head of the Department of Physical Culture and Sport
Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities
4, Stepana Demianchuka str., Rivne, 33000, Ukraine

Maistruk Maryna Olehiivna,

Undergraduate Student (Bachelor's Program)
Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities
4, Stepana Demianchuka str., Rivne, 33000, Ukraine

Romanova Viktoriia Ivanivna,

PhD in Physical Education and Sport, Associate Professor,
Head of the Department of Theory and Methods
of Physical Education and Adaptive Physical Culture
Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities
4, Stepana Demianchuka str., Rivne, 33000, Ukraine